

DİSİPLİNLER ARASI BİR DİSİPLİN OLARAK TÜRKÇE EĞİTİMİ

*Namık Kemal ŞAHBAZ**
*Yunus Emre ÇEKİCİ***

ÖZET

Disiplinler arası, günümüz sosyal bilimleri için bir gerekliliktir. Çoğu kez, herhangi bir soruna bir tek disiplinin çerçevesinden bakmak yetersiz olabilir. Disiplinler arası araştırmalar, bilgiye farklı bakış açıları sunar. Bu çalışmada görece yeni bir bilimsel disiplin olan Türkçe eğitiminin disiplinler arası niteliği gerek kuramsal gerek de uygulama boyutuyla betimlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla öncelikle Türkçe eğitiminin araştırma alanları (Okuma eğitimi, konuşma eğitimi, yazma eğitimi, dinleme eğitimi, dil bilgisi öğretimi, ilk okuma ve yazma öğretimi, çocuk edebiyatı, Türkçe öğretmeni yetiştirme, Türkçe eğitimi tarihi) açıklanmış, daha sonra Türkçe eğitiminin disiplinler arası araştırmalara neden gereksinim duyduğu tartışılmıştır. Çalışmada, araştırılması amaçlanan olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsayan doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Türkçe eğitimi ile eğitim bilimleri, dilbilim, yazınbilim, sosyoloji, psikoloji, tarih ve tıp disiplinleri arasındaki disiplinler arası ilişkiler irdelenmiştir. Bilimsel bir disiplin olarak ele alınmasa da kişisel gelişim konularıyla (ikna, etkili iletişim, yapay zekâ, duygusal zekâ, NLP) Türkçe eğitimi arasındaki etkileşim, bu çalışmada açıklanmaya çalışılmıştır. Bu çalışma, Türkçe eğitimi alanında yapılacak yeni araştırmalara farklı bir boyut ve bir bakış açısı kazandıracak olması nedeniyle önemlidir. Araştırmanın sonuçları itibarıyla hâlihazırda Türkçe eğitime yönelik disiplinler arası çalışmalar yapılmaktadır. Ancak okuma eğitimi, konuşma eğitimi, yazma eğitimi, dinleme eğitimi, dil bilgisi öğretimi, ilkokuma ve yazma öğretimi, çocuk edebiyatı, Türkçe öğretmeni yetiştirme ve Türkçe eğitiminin tarihsel gelişimi bağlamında yukarıda söz edilen disiplinlerle doğrudan ilişkili araştırmaların yapılabilmesi Türkçenin bir bilim dili olarak kendini ispatlamasına aracı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe eğitimi, alt alanlar, disiplinler arası, bilim, etkileşim.

* Yrd. Doç. Dr. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü, El-mek: nksahbaz@gmail.com

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, El-mek: yunusemrecekici@hotmail.com

TURKISH EDUCATION AS AN INTERDISCIPLINARY DISCIPLINE

ABSTRACT

Interdisciplinary is a requirement for social sciences at the present time. Most of the time, it may be insufficient to look at any problem from the same framework of a discipline. Interdisciplinary researches offer different perspectives to the knowledge. In this study, as a new scientific discipline, Turkish education and its interdisciplinary quality is defined in terms of both theoretical and practical aspects. For this purpose, firstly, research areas of Turkish education (reading training, speaking training, writing training, listening training, first reading and first writing teaching, children's literature, Turkish teacher training, history of Turkish training) are described; then, it is discussed that why Turkish education needs for interdisciplinary research. In the study, document review method was used as it includes analysis of written materials about fact and facts aimed to be researched. The interdisciplinary relationships between Turkish education and educational sciences, linguistics, science of literature, sociology, psychology, history and medical are analysed. In this study, it is tried to explain the interaction between Turkish education and personal development which is not accepted even as a scientific discipline. It was tried to explain in the study that here is an interaction between Turkish education and personal development issues (persuasion, effective communication, artificial intelligence, emotional intelligence, NLP) even though these are not considered to be a scientific discipline. This study is important in that it will help new researches over Turkish education have a different dimension and a new viewpoint. There are already interdisciplinary studies over Turkish education as a result of this study. However, the researches in relation with the disciplines above mentioned will help Turkish prove itself to be a scientific language if they can be done in context of reading education, speaking education, writing education, listening education, grammar teaching, first reading and writing teaching, children's literature, training Turkish teachers and historical development of Turkish education.

Key Words: Turkish education, sub-fields, disciplinarily, science, interaction.

1. Giriş

Söz konusu insan olunca, insanı diğer canlılardan ayıran en önemli özelliğin düşünme olduğu üzerinde genel bir kabul vardır. Descartes'ın ortaya attığı "Düşünüyorum, o halde varım." savı, insanın temel niteliğini özetler gibidir. İnsanoğlunu diğer canlılardan ayrı kılan, onun varlığını kanıtlayan düşünebilme yetisinin sağlayıcısı ve sürdürücüsü ise meraktır. Küçük bir bebeğin dünyayı algılamak için gösterdiği çaba bile bu durumu örneklemeye yetebilir. Bebeklikte yoğunlaşan merak duygusu, yetişkin bir birey için yaşamın anlamı demektir. Soru işaretleri, insan aklının işleticisi gibi çalışır. İnsan, her an binlerce uyarıcı ile karşı karşıya gelir ve bu uyarıcılar karşısında merak duygusuyla yaşamı anlamlandırmaya girişir. İnsanoğlu, geçmişten günümüze

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/3, Summer, 2012

merak duyduğu konulara, yanıt aradığı sorulara çözüm üretmek için belli başlı yollar inşa etmiştir. Büyükköztürk vd. (2011, 1-4) ile Erkuş (2011, 15), bu yolları; gelenekler, otoriteler, deneyimler, mantık, görüş birliği, doğaüstü güçler ve bilim olarak ele almakta ve açıklamaktalar.

İnsanlar merak ettikleri konulara yanıt bulabilmek için kimi zaman geleneklerden yararlanmışlardır. Bazı bilgiler, alışkanlıklar şeklinde, ailede ya da bir kültürde kuşaktan kuşağa aktararak elde edilir. Gelenekler yararlı olabileceği gibi “batıl inançlar”, “koca karı ilaçları”, “töre cinayetleri” gibi sonuçlara da yol açabiliyor. Bununla birlikte güvenilir bilgiye sahip olmak için o konudaki otoritelerin görüşlerinden de yararlanılabilir. Ancak bu durumda, otorite sayılan kişinin o alandaki bütün konular hakkında bilgi sahibi olmasının zorluğu, bilginin güvenilirliğini zedeleyecektir. Kişi duyuları aracılığıyla elde ettiği deneyimlerini, bilmek için bir araç olarak kullanabilir. Çoğu zaman kişiye yardımcı olan deneyimler, kimi yerlerde yanıltıcı olabilir. Sözelimi silah sesi olarak işitilen bir patlama sesi, aslında bir egzoz sesidir. Bilgi elde etmenin başka bir yolu da mantıktır. Ancak gözleme dayanmayan mantık, yanıltıcı sonuçlar vermektedir. Mantıkta önermelerden biri yanlışsa, yargı doğru olabilir de olmayabilir de. Bilgiyi kendimiz dışında diğer kişilerle görüş birliği yaparak da edinebiliriz. Ancak grubun çoğunluğunun oy vermesi doğruluğun güvencesi değildir. Bilgiye ulaşma konusunda çaresizliğin hissedildiği durumlarda doğaüstü güçlere inanma yolu da sıklıkla kullanılır. Falcılık, ruhbanlık, büyücülük bu tür bilgiler sağlar (Büyükköztürk vd. 2011, 1-4; Erkuş 2011,15).

Yukarıda özetlenmeye çalışılan bilgiye ulaşma yollarının tümü, güvenilir ve geçerli bilgi sunamadıkları için eleştirilmiştir. Bilimsel bilgi, insanoğlunun merakını güvenilir ve geçerli bir biçimde doyurma savıyla ortaya çıkmıştır.

İnsanlar, sürekli olarak kendilerini ve çevrelerini aydınlatma, tanıma, olay ve oluşumları açıklama ve karşılaştıkları problemlere güvenilir çözümler arama uğraşı içindedirler. Her problem çözümü, belli kararların alınmasını; her karar belli “bilgiler”in elde edilmesini gerektirir (Karasar 2011, 3). İşte bilim, bu gerekliliğin koşuludur. Bilimin; evrendeki düzeni bulma, gerçeği arama, insanlığın daha rahat yaşam sürdürebilmesi için gerekli araç gereç ve yolları bulma... gibi bir amacı; kuramsal ve görgül yanlardan oluşan, deney ve gözlemlerle bu amaç için kullanılan bir yöntemi ve bu yöntem sonucunda elde edilen bir bilgi ya da ürünü vardır (Erkuş 2011, 29). Böyle bakıldığında bilimsel bilgiyi diğer bilgi türlerinden ayıran en önemli özelliğin gelişigüzel değil, yöntemlilik olduğu söylenebilir. Bilimin yöntemliliğinin ise nasıl olacağı tarihte çok tartışılmıştır, günümüzde de bu tartışmalar devam etmektedir.

Tarih, ilkçağlardaki felsefe-bilim birlikteliğinden özerk bilimsel disiplinlere doğru bir akış seyretmiştir. Bu tarihsel serüven içinde geçerli bilginin rasyonalist mi yoksa ampirik mi olduğu; bilgiye ulaşmak için tümdengelim mi, tümevarımın mı kullanılacağı tartışılmıştır. Bugün gelinen noktada ise tartışılan konuların birbirini tamamladığı konusunda bir uzlaşma söz konusudur. Bugünkü yoğun tartışma, tekbiçimleşen yaşama karşın bilimsel anlayışın nasıl bir tavır takınacağıdır. Disiplinler arası bu tartışmanın odağında yer almaktadır. Bilimsel alandaki kalıplaşma ve sabit fikirlilik, sıkça eleştirilen diğer bir konudur ve değişen yaşamın yeni ve farklı yöntem ve yaklaşımlarla, özgün bağlantıların kurulması ve sorgulanmasıyla, disiplinler arası çalışmalarla çözümlenebileceği dile getirilmektedir (Özdemir 2011, 102).

Bu çalışmada, görece yeni bir bilimsel disiplin olan Türkçe eğitiminin disiplinler arası niteliği gerek kuramsal gerek de uygulama boyutuyla betimlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla öncelikle Türkçe eğitiminin araştırma alanları açılmış, daha sonra disiplinler arası araştırmalara neden gereksinim duyduğu tartışılmıştır. Türkçe eğitiminin eğitim bilimleri, dilbilim, yazınbilim, sosyoloji, psikoloji, tarih ve tıp disiplinleriyle kurduğu veya kuracağı olası disiplinler arası ilişkiler irdelenmiştir. Bilimsel bir disiplin olarak ele alınmasa da kişisel gelişim konusuyla Türkçe eğitimi arasındaki etkileşim, bu çalışmada açıklanmaya çalışılmıştır.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/3, Summer, 2012*

2. Bir Disiplin Olarak Türkçe Eğitiminin Çalışma Alanları

Aşağıda ele alınan çalışma alanlarının hepsi, bilimin “betimleme, açıklama, yordama ve denetimleme” (Erkuş 2011) amaçlarına hizmet etmektedir. Yani, ele alınan konuların, problemine göre, ne olduğu, başka problemlerle hangi ilişkileri kurduğu, söz konusu bilgi ve yorumlar sonucunda gelecekte nasıl sonuçlar verebileceği ve son olarak elde edilen bilgilere göre sürecin kontrol altına alınmasını içermektedir. Okuma eğitimi, konuşma eğitimi, dinleme eğitimi, yazma eğitimi, dil bilgisi öğretimi, çocuk edebiyatı, Türkçe öğretmeni yetiştirme ve Türkçe eğitiminin tarihi olarak ele alınan çalışma konuları, yukarıdaki amaçlara hizmet eder.

2.1. Okuma Eğitimi

Dört temel dil becerilerinden okuma, her şeyden önce bir anlama işidir. Okuma tanımlarında özellikle anlamaya vurgu yapıldığı görülmektedir. Harris ve Sipay (1981, 10) okumayı yazı dilinin anlamlı olarak yorumlanması olarak değerlendirir. Tinker ve McCullough (1968, 8), okumayı geçmiş yaşantılarla oluşturulan anlamların yazılı ve basılı sembolleri tanıma, hatırlama ve algılamaya olan etkisine dikkat çeker. Okumak insanın iyi düşünmesini, iyi yargılamasını, iyi tat almasını sağlar. İnsanlığın bütün kültürel birikimleri karşısında eleştirel bir bakış açısıyla durabilmeyi kazandırır (Yıldız 2000, 107).

Okuma sadece gözün, kâğıt üstündeki lekeyi görmesi değil; aynı zamanda gördüğü lekelerle anlam vermesi ve yorumlaması işidir. İnsanlık birikiminin kuşaktan kuşağa aktarılmasının en önemli ayaklarından birisi okumadır ve okumanın eğitim yoluyla kazandırılması beklenir. Bu amaçla okuma eğitimi görevi, ülkemizde Türkçe eğitimine verilmiştir.

Bir inceleme alanı olarak okuma eğitimi, okumanın hangi koşullardan etkilendiğini; okumayı engelleyen sorunları; okumanın fiziksel, zihinsel ve toplumsal yönünü; hangi yöntemlerin okuma becerisini geliştirmeye katkı sunduğunu, okumanın gelişim dönemlerine göre işleyişini, okuma türlerini ve türlerin başarılarını; okuma etkinliklerinin çeşitli değişkenlere göre başarı düzeyini vb. süreçleri içerir. Özce söylemek gerekirse okumanın nasıl daha olumlu olabileceği, sorunlarının giderilmesi için yapılması gerekenler, okuma eğitiminin araştırma amacıdır.

2.2. Konuşma Eğitimi

Öteden beri, konuşma insanla birlikte anılmaktadır. İnsanı insan yapan en belirleyici faktör insanın konuşabilir olmasıdır (Temizyürek, Erdem ve Temizkan 2011, 199). İnsan aklından geçirdiklerini konuşma aracılığıyla başkalarına aktarma gereksinimi duyar. İlk konuşma eğitimi, bilinçsiz ve hedefsiz bir biçimde ailede verilmeye başlanır. Ancak, ailenin verdiği sistemsiz eğitim, konuşmanın geliştirilmesi için yeterli değildir. Güzel ve etkili konuşma becerisi, toplumsal yaşamda başarıya ulaşmada kişilere her zaman yardımcı olmaktadır. Bu nedenle eğitim ortamlarında sistemli bir biçimde, bu amaçla çalışmalar yapılmalıdır. Konuşma eğitiminin varlık nedeni böyle özetlenebilir.

Bir çalışma alanı olarak konuşma eğitimi, ses-nefes çalışmalarını, söyleyiş güzelliğini ve aynı zamanda konuya-içeriğe uygun konuşmanın önemini inceler. Konuşma türleri, konuşma yöntemleri, güzel konuşma önündeki engeller, konuşmanın fiziksel ve zihinsel unsurları, konuşma etkinliklerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi ve bütün bunların birbiriyle ilişkisi konuşma eğitiminin inceleme konuları olarak açıklanabilir.

2.3. Dinleme Eğitimi

Bireyler anlamadan anlatma olanağına sahip olmadıkları için anlatmanın ana etkeni olan dinleme becerilerini geliştirmek zorundadırlar (Ungan 2009, 135). Diğer bir anlama becerisi olan okuma, her zaman yeterli olmayabilir. Kişiler arası sözlü iletişim, toplumsal yaşamda sıkça

kullanılmakta, anlaşmanın önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Bu nedenle konuşma becerisi ne denli önemliyse dinleme becerisi de konuşmayı tamamlayan bir beceridir. Bu nedenle dil becerileri kapsamında dinlemenin Türkçe derslerinde geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Dinleme eğitimi, her ne kadar Türkçe eğitimi programlarına yakın bir geçmişte girmiş olsa da iletişimin önemli bir ayağı olduğu anlaşılmış ve geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır. Bu bağlamda, dinlemenin nitelikleri; dinlemeyi etkileyen fizyolojik, psikolojik, bilişsel, sosyal etmenler; dinleme yöntemleri ve yöntemlerin başarısının sınanması, dinleme etkinliklerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi gibi konularda çalışmalar yapılmıştır.

2.4. Yazma Eğitimi

Yazı sayesinde kuşaklar ve toplumlar arasında bilgi ve kültür aktarımı çok daha kolay ve etkili hâle gelmiştir (Coşkun 2009, 50). Yazma, kısaca, kurallarına uygun, bütünlüğü içinde metin oluşturma becerisi olarak tanımlanabilir. Yazma eğitimi ise bu becerinin belli prensipler ve yöntemler dâhilinde hedef kitleye kazandırılması amacıyla verilen eğitimidir (Çeçen 2011, 127-128). Yazının sınırsız gücü ile insanların hafızalarını karşılaştırmak, insanın hanesine bir eksi yazılmasına neden olur. Konuşma ve dinleme becerileri aile ortamında bir noktaya kadar gelişirken yazma becerisinin sistematik bir eğitim ortamında öğrenilmesi ve geliştirilmesi gereklidir. Bu nedenle eğitimin ilk kademesinden başlayan yazma eğitimi, gelecek yıllarda insanlar için olumlu sonuçların doğmasını sağlamaktadır.

Bir çalışma alanı olarak yazma eğitimi, yazı güzelliğini, yazma yöntemlerini, yazma yöntemlerinin başarılarını, yazı türlerini, yazmayı etkileyen koşulları, materyallerle yazma becerisinin gelişimini, yazma engellerini, yazma etkinliklerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesini, öze söylemek gerekirse öğretim ortamlarındaki yazma yaşantılarını incelemektedir.

2.5. Dil Bilgisi Öğretimi

Dil bilgisi bir dilin sesleri, sözcük türleri, bunların yapıları, cümle olarak dizilmeleri ve cümle içindeki görevleriyle, çekimleriyle ilgili kuralları inceleyen bir bilim dalıdır (Demirel 1999, 73). Bu bilim dalının bulguları, Türkçe öğretimine katkılar sunmaktadır. Öğretimsel olarak dil bilgisinin doğru konuşma ve yazmanın yanında doğru düşünmemize de yardımcı olduğu söylenmektedir (Kavcar, Oğuzkan ve Sever 2005, 74).

Bugüne kadar dil bilgisi konuları, ilköğretimin ikinci kademesinde Türkçe dersi içinde, ortaöğretimde ise bazen müstakil bir ders, bazen de edebiyat ve kompozisyon derslerinin içinde kaynaştırılarak işlenmiştir (Karahana 2009, 24). Günümüzde dil bilgisi öğretimindeki genel kanı, çocuklara kural öğretmekten çok kuralları sezdirmek ve dil becerilerinin daha sistematik bir biçimde gelişmesini sağlamaktır. Bu bağlamda, Türkçe derslerinde dil becerilerinin tamamlayıcı bir parçası olarak dil bilgisi öğretimine yer verilmektedir.

Türkçe eğitiminin önemli bir parçası olan dil bilgisi öğretimi bağlamında, dil bilgisinin konulara göre öğretimi, konu-yöntem ilişkisi, materyallerle dil bilgisi öğretiminin işlenişi, dil bilgisi-dil becerisi ilişkisi, dil bilgisi etkinliklerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi gibi problemler üzerinde incelemeler yapılmaktadır.

2.6. İlkokuma ve Yazma Öğretimi

İlkokuma ve yazma öğretimi, genel olarak ifade edilen okuma ve yazma öğretiminden farklıdır. “İlkokuma ve yazma öğretiminin genel amacı, çocuğa yaşamı boyunca kullanacağı okuma-yazmanın temel becerilerini kazandırmaktır” (Demirel 1999, 66). Okuma yazmanın hangi koşullarda altında daha verimli sonuç verdiğini tartışmak ilkökuma yazma öğretiminin temel ereğidir. Cümle temelli öğretim-ses temelli öğretim yöntemleri, bu bağlamda sıklıkla inceleme

konusu yapılmıştır. Gelişim dönemleri, öğretim yöntemleri ile ilkokuma ve yazma öğretimindeki ilişkiye yönelik çalışmalar da göze çarpmaktadır.

2.7. Çocuk Edebiyatı

Çocuk edebiyatı, çocukların dil gelişimlerine ve anlama düzeylerine uygun, gereksinimlerini de önceleyen bir yaklaşımla, çocuklara yaşam ve insan gerçekliğini sanatsal nitelikli dilsel ve görsel iletilerle sunan, onların duygu ve düşünce dünyalarında etkilenimler uyandıran yapıtların genel adı biçiminde tanımlanabilir (Sever 2007, 41).

“Çocuğa göre edebiyat” biçiminde açıklanabilecek olan çocuk edebiyatı, Türkçe eğitiminin muhataplarının çocuklar olması nedeniyle, Türkçe eğitiminin öncelikli materyalleri arasında yer almaktadır. Dolayısıyla bir araştırma konusu olarak incelenmektedir. Çocuk edebiyatı incelemeleri, edebiyat ürünlerinin dilsel-içeriksel yapıları, dilsel-içeriksel yapılarının çocuğa uygunluğu, yaş aralığı-çocuk edebiyatı ürünleri birlikteliği, çocuk edebiyatı ürünlerinin Türkçe derslerinde kullanılabilirliği, çocuk kitaplarının sosyal ve psikolojik yönü gibi problemler üzerinde durmaktadır.

2.8. Türkçe Öğretmeni Yetiştirme

Öğretmen yetiştirme, çok boyutlu ve kapsamlı bir konudur. Öğretmen adaylarının seçimi, hizmet öncesi eğitimi, uygulama (staj) dönemi ve bu dönemdeki izleme-değerlendirme çalışmaları, hizmet içi eğitim gibi konular, tümüyle öğretmen yetiştirme kavramı içine girer (Kavcar 2002, 1). Özerk bir alan olarak Türkçe öğretmeni yetiştirme üzerine çeşitli araştırmalar yapılmaktadır. Bu araştırmalar, öğretmen yetiştirme programlarının içeriği, derslerin işlevi, öğretmen adaylarının niteliği, Türkçe öğretmenlerinin yaşadığı sorunlar gibi konular üzerinde odaklanmaktadır.

2.9. Türkçe Eğitiminin Tarihi

Tarih araştırmaları, geçmişin geleceğe bir ışık oluşturması düşüncesiyle gerçekleştirilir. Türkçe eğitiminin tarihi, bu anlamda araştırmacılara bir birikim sunmaktadır. Türkçenin varlık kazandığı ilk günden günümüze Türkçe bir yolla öğretilmiştir. Bununla birlikte *Divân-ı Lügati't-Türk*'ten günümüze Türkçenin öğretimi incelenmekte ve elde edilen bulgular, günümüz Türkçe eğitimi için ufuk açıcı bilgiler sunabilmektedir.

3. Günümüzde Bilimsel Disiplinler İçin Bir Zorunluluk: Disiplinler Arasılık

Bilim adamları, bilimleri sıralamaya veya derecelendirmeye kalktıklarında, kendi bilim dallarına öncelik ve kısmen de üstünlük tanıyan tasnifler yaparlar. Her bir bilim mensubu, kendi bilim dalının önemini ve diğerlerine üstünlüklerini anlata anlata bitiremez (Demir 2009, 16). Bu durumun bir nedeni, bilim kişinin olayları veya olguları kendi penceresinden açıklama alışkanlığıdır. Ulusoy (2007, 389), bu durumu öyküleyici bir anlatımla şöyle açıklamaktadır:

Karayollarında sık rastladığımız kazalardan birisi daha olmuş; alkollü olduğu ileri sürülen bir sürücü yol kenarındaki bariyerleri aşarak uçurumdan uçmuştur. Değişik disiplinlerde işinin uzmanı kişiler bu kazayı incelediklerinde şöyle yorumlarda bulunabilirlerdi herhalde. Psikolog, sürücünün sorumluluk duygusunun gelişmediğini öne sürebilirdi; sosyolog, toplumda giderek yaygınlaşan aşırı alkol kullanımının bir örneği olarak yorumlayabilirdi; karayolu mühendisi belki bariyerlerin malzeme seçimindeki hatadan bahsedecekti ve makine mühendisi de fren sistemindeki dengesizliğin analizini yapacaktı. Bütün bu uzmanlar tek başlarına kendi uzmanlık alanlarından hareketle isabetli yorumlar getirebilmekle beraber sonuçta sorunun çok yönlü niteliğine uygun bir yoruma ulaşamayacaktı. Burada gereken ise farklı disiplinlerden kişilerin bir ekip olarak sorunun bütünselliğini koruyarak farklı yönlerinden irdelemesidir. Birden fazla akademik, bilimsel veya sanat disiplininin bir araya gelerek soruna yaklaşımları ve kendi

Turkish Studies

aralarında oluşturdukları çalışma yaklaşım ve kuralları disiplinler arası yaklaşımın farklı düzeylerini oluşturur.

Yukarıdaki örnekte yer aldığı gibi, bir sorunun birden çok nedeni olabilir. Hatta bazen sorunlar, tek bir disiplinin çözemeyeceği kadar karmaşık bir yapıda da olabilir. *Günümüzde insan yaşantısının sosyal yapısını açıklamak için tek bir sosyal bilimin çerçevesinden bakmak yetersizdir* (Ulağlı 2006, 33). Disiplinler arası bakış, böylesi konularda olabildiğince geniş bir çerçeveyi sunmayı amaçlar.

Bilim tarihine bakıldığında, disiplinlerin özerkleşmesinin başka disiplinlerden kopmasıyla gerçekleştiği görülür. Aslında bu durum bir iş bölümünün gereğidir. Bilimsel disiplinler arasındaki iş bölümü, geleneklerin bir ürünüdür. Bilinen disiplinler arasındaki engeller sürekli ve değişmez değildir (Karasar 2011, 11). Zaten disiplinler varlığın üzerinde çalıştıkları parçalarıyla değil varlığa bakış açılarıyla birbirinden ayrılırlar (Hepkon 2006, 20).

Günümüzde, bilimsel gelişimin geldiği bu noktada, uzmanlaşmanın artmasıyla birlikte, hangi bilim dalının nerede başlayıp nerede bittiğini kestirebilmek çok güç duruma gelmiştir. Birbiriyle iç içe geçmiş pek çok alt dallar doğmakta, disiplinler arası eşgüdümlü çalışmalar her geçen gün kendini dayatmaktadır (Erkuş 2011, 36).

Bilimin amaçları bağlamında denebilir ki disiplinler arası anlayış, bilimin açıklama alanına hizmet etmektedir. Bir olguyu betimlemek için o olgunun dışına çıkmaya gerek yoktur; olguyu oluş süreci içinde algılamak ve kaydetmek yeter. Oysa bir olguyu açıklamak için o olgunun dışında başka olgulara başvurmak gereği vardır (Yıldırım 2010, 96). Bu açıklamaların yanında Yıldırım ve Şimşek'in (2008, 37-38) konuya ilişkin saptamaları konuyu serimlemektedir:

Disiplinler arası anlayış, insan davranışlarının karmaşık olduğunu ve ancak bir bütün olarak çalışılması durumunda gerçek davranışların ortaya çıkarılabileceğini savunur. "Bütüncül anlayış" geleneksel olarak bilime yön veren "mekanik anlayış"tan farklıdır. Mekanik anlayış, dünyayı birbirinden bağımsız küçük parçacıkların toplamı olarak görür. Bu anlayışa göre insan davranışı parçalara ayrılarak gözlenebilir ve ölçülebilir. Bu parçaların ayrıntılı bir biçimde çalışılması insan davranışının bütününe anlamaya olanak verir. Oysa bütüncül anlayış, insan davranışının birbirinden bağımsız alt birimlere ya da parçalara ayıramayacağını, çünkü tüm davranışların birbiriyle etkileşim halinde olduğunu savunur. Bu çerçevede mekanik anlayışa göre yapılan çalışmalar insan davranışını tam olarak ortaya koyamayabilir.

4. Türkçe Eğitiminin Diğer Disiplinlerle İlişkisi

Bilim, inceleme konusu ve yöntemi yönünden kapsamı ve sınırları kesinlikle belli bir etkinlik değil, çok yönlü, sınırları yer yer belirsiz karmaşık bir oluşumdur (Yıldırım 2010, 16). Disiplinler arası çalışma ile karmaşık olgular çözümlenmeye çalışılır. "Disiplinler arası çalışma bilgiye tek yönlü bakış açısını değil, tümel bir yaklaşımı önceler. Böylelikle bilimsel bilgi, tek bir alanın tekelinde saltlaşmaz; özellikle toplumsal konuların araştırıldığı çalışmalarda, bu konuların birbiriyle çapraşık ilişkili birçok boyutunun betimlenmesine olanak tanır" (Kanatlı ve Çekici 2011). Türkçe eğitimi, eğitim gibi açık bir sistemin parçasıdır ve bu nedenle onun disiplinler arası çalışmalarla beslenmesi zorunludur.

Türkçenin öğretimini bilimsel temeller üzerine yapılandırma, disiplinler arası çalışmayı zorunlu kılmaktadır. Türk dili ve edebiyatı eğitimi, eğitim bilimleri, psikoloji, sosyoloji, psikiyatri, nöroloji gibi disiplinlerdeki verilerin ışığında daha sağlıklı Türkçe öğretilirken; Türkçenin eğitimi ana bilim dalından farklı bilimsel disiplinlerin doğmasına da aracı olmaktadır (Şahbaz 2009, 15). Bu bağlamda Türkçe öğretiminin diğer disiplinlerle kurduğu ilişkiler betimlenmelidir. Eğitim

bilimleri, dilbilim, yazınbilim, sosyoloji, psikoloji, tarih ve tıp incelemeye dâhil edilen disiplinlerdir.

4.1. Eğitim Bilimleri

4.1.1. Gelişim Psikolojisi

Gelişim psikolojisi, döllenmeden başlayarak kişiyi beden, zihin, duygu ve coşku, toplumsal ve cinsel yönlerde olan gelişmelerini basamak basamak inceleyerek “sağlıklı bir kişilik geliştirme”nin yöntemlerini saptamaya çalışır (Binbaşıoğlu 1992, 17). Bir başka tanıma göre ise gelişim psikolojisi, insan davranışlarında doğumdan ölüme kadar tüm yaşamı boyunca geçirdiği bedensel, zihinsel, bilişsel, duyuşsal ve sosyal yönlerden gelişimini ve değişimini inceler (Yurtal 2008, 5).

Özellikle dilsel gelişimin, gelişim psikolojisinin incelediği bedensel, zihinsel, bilişsel, duyuşsal ve sosyal gelişimlerle ilişkisinin incelenmesi Türkçe eğitimi açısından önem taşımaktadır. Bu tür incelemeler, Türkçe eğitiminin dilsel gelişime göre eğitim anlayışı sergilemesine yardımcı olacaktır. Hangi yaş ve gelişim düzeyinde hangi dilsel becerilerin ne dozda kazandırılacağı, çok önemli ve günümüz Türkçe eğitiminde üzerinde çok fazla durulmayan bir konudur. Bu bağlamda gelişim psikolojisiyle Türkçe eğitimi arasında disiplinler arası ilişkiler oluşturulmalıdır.

4.1.2. Öğrenme Psikolojisi

Öğrenme konusu psikolojinin en önemli çalışma alanlarından biridir. İnsan davranışlarının önemli bir kısmı öğrenme ürünüdür. Bilişsel, duyuşsal ve psikomotor davranışlarımızın birçoğunu çevremizde iletişim kurarak ve yaşantılarımız yoluyla öğreniriz (Yurtal 2008, 5). Öğrenme psikolojisi ile insanın öğrenme süreci açıklanırken hayvan öğrenme süreçlerinden de yararlanılmaktadır. Özellikle ilk öğrenme kavramları, hayvan deneylerine dayanmaktadır (Sahranç 2008, 294).

Öğrenme psikolojisinin temellerini öğrenmek özellikle bir öğretmen için önemlidir. Öğretim yöntemi ne olursa olsun, okul öncesinden yüksek öğretime kadar her eğitim düzeyinde öğreten kişinin en önemli işlevi, öğrencilerin öğrenmelerine rehberlik etmektir (Sahranç 2008, 294).

Öğrenme psikolojisinin bulguları, bütün öğretim alanlarına çeşitli bilgiler vermektedir. Bu açıdan Türkçe öğretiminin öğrenme psikolojisinin ortaya koyduğu bulguları kendi alanına uyarlaması doğaldır. Okuma, konuşma, dinleme ve yazmanın nasıl öğrenileceği, öğrenme psikologlarıyla girişilecek çalışmalarla daha da berraklaştırılabilir. Dil bilgisi öğretimini de bu bağlamdan kopuk düşünemeyiz. Bu noktada şu çıkarım yapılabilir: Türkçedeki öğrenme alanlarına göre öğrenme psikolojisinin özelleşen bulgular elde etmesi, Türkçe öğretiminin niteliğini arttıracaktır.

4.1.3. Ölçme ve Değerlendirme

Ölçme bir büyüklüğün gözlenip aynı cinsten bir birimle gösterilmesi şeklinde tanımlanabilir (Kan 2009, 3). Ölçme sonucunda bir özelliğe belli bir derecede sahip olduğu saptanan bir varlık, olay veya durumun bu özelliği açısından, belli bir gruba girip girmeyeceğini, belli bir amaca elverişli sayılıp sayılmayacağını belirleme işlemine değerlendirme denir (Özçelik 2010, 1). Ölçme ve değerlendirme, eğitim ortamlarının vazgeçilmezleri arasındadır. “Eğitim sisteminin kontrolü değerlendirme vasıtasıyla gerçekleştirilmektedir. Değerlendirme, sistemi oluşturan öğelerin planlandığı gibi işleyip işlemediğini, varsa herhangi bir noktada işlemeyen kısımların belirlenip sistemin planlandığı gibi işler hâle getirilmesi için onarılmasına katkı

sağlamaktadır” (Yaşar 2010, 3). Turgut ve Baykul (2010, 1), ölçme ve değerlendirmenin önemini şöyle açıklamaktadır:

Bir eğitim sisteminin başarılı olduğu ve olmadığı yanların ve başarısızlığın kaynaklarının bilinmesi sistem hakkında önlem alınmasını kolaylaştırır; ayrıca girişilecek benzer eğitim etkinlikleri hakkında daha gerçekçi planlamalar yapılmasına katkıda bulunur. Bu durum eğitimde değerlendirmenin önemini ortaya koyar.

Yukarıda açıklandığı gibi, son derece önemli olan ölçme ve değerlendirmenin bulgularından Türkçe eğitiminin genellikle yararlanmadığı özeleştirisi yapılabilir. Bir beceri dersi olarak Türkçe öğretiminin ölçme ve değerlendirme basamağı, diğer derslerin ölçme-değerlendirmesinden farklılaşabilmektedir. Tek tek becerilerin ölçülmesi için ölçme amaçlarını belirlemek, ölçek geliştirmek, değerlendirme ölçütleri belirlemek Türkçe öğretiminde ölçme değerlendirme basamağının amaçları arasındadır. Bu noktada “Türkçe eğitiminin ölçme ve değerlendirmesi”nin zorunluluğu ortaya çıkar.

4.2. Dilbilim

4.2.1. Metin Dilbilim

Metinleri çözümleyen, metinlerin yapısını, yapılandırılmalarını, metinleşme stratejilerini inceleyen dala metin dilbilim denir (Huber 2008, 280). Kanatlı (1998, 36), metin dilbilimin amacını şöyle açıklıyor: “Metindilbilim, metin oluşturmuna ilişkin genel kural ve koşulları dizgeli olarak betimlemek ve bunların metin alılmamadaki önemini açıklamak amacını taşımaktadır.”

Türkçe eğitimi açısından bakıldığında özellikle okuma eğitimi, yazma eğitimi, dinleme eğitimi ve çocuk edebiyatı alanlarında metinbilimin yöntemlerinden ve verilerinden yararlandığı söylenebilir. Şöyle ki, okunan ve dinlenen metinlerin yapısı, türü, metinleşme ölçütleri o metinlerin niteliğini de ortaya koyacaktır. Bu nedenle metin odaklı etkinliklerde, veriler hayati önem taşıyacaktır. Aynı şekilde öğrencilerin yazdıkları metinler de metinbilim açısından bir araştırma konusudur. Öğrencilerin metin oluşturma stratejileri, metin yapıları, metinsellik ölçütlerini kullanabilme durumları onlara verilecek yazma eğitimi açısından öğretmenlere bilgiler sunacaktır. Çocuk edebiyatındaki metinler de böylesi araştırmalara tabi tutulmaktadır.

4.2.2. Toplum Dilbilim

Toplum dilbilim, adından da anlaşılacağı gibi, dilbilim ile toplumbilim arasında oluşmuş bir bilim dalıdır. Yöntem ve uygulama biçimlerini her iki bilim dalından almıştır (Günay 2004, 173). Toplum dilbilim, toplumsal olayların dilsel olayları, dilsel olayların da toplumsal olayları etkilediği varsayımına dayanır. Bu açıdan bakıldığında Türkçe eğitiminin hemen her dalı, toplum dilbilimsel bakış açısıyla incelenebilir. Sözelimi toplumsal bir sınıf olarak bir öğrenci grubunun konuşma engellerinin incelenmesi toplum dilbilim ile Türkçe eğitiminin kesişme noktasında yer alır. Yine öğrencilerin yazılı metinlerindeki sözcük dağarcığının toplumsal katmanlara göre farklılaşması bu konuya örnek verilebilir. Özetle şöyle söylenebilir: Türkçe eğitiminin hemen her dalı, dil ile toplum beraberliğini içinde barındırdığı için toplum dilbilim ile Türkçe eğitimi kaynaşmış çalışmalar yapabilir.

4.2.3. Edimbilim

Edimbilim dili, kullanım ve eylemler içinde açıklamayı amaçlayan dilbilimin bir alt dalıdır. Edimbilim (ya da kullanımbilim, kullanım bilgisi) dilin söylemde kullanışı üzerinde yoğunlaşmıştır (Günay 2004, 157). Dilbilimin durağan, kullanımı önemsemeyen dil araştırmalarına karşı edimbilimciler, dilin kullanımdan bağımsız ele alınamayacağını savunurlar. Türkçe eğitimi açısından bakıldığında özellikle konuşma eğitiminin doğrudan edimbilimle ortak araştırmalara

girişebileceği söylenebilir. Çünkü konuşma eğitimi, kullanıma yani eyleme dönük olmalıdır ve edimbilim de tam olarak eylemsel bir davranış olarak dili araştırma konusu edinmektedir. Dolayısıyla konuşmalar edimbilimsel yöntemlerle incelenirse Türkçe eğitimine ufuk açıcı bilgiler sunabilir. Bununla birlikte dinlemenin de edimbilimin doğrudan inceleme alanına girdiği söylenebilir. Edimbilimin en önemli kuramlarından olan söylem kuramı, konuşma ve dinleme üzerine araştırmaları özendirilmektedir. Okuma ve yazma, dilin sürengeliği içinde ele alınırsa bu alanlar da edimbilimsel yöntemlerle incelenebilir.

4.2.4. Ses Bilim

Sesbilim, insan dilinin seslerinin nasıl meydana geldiğini, ne gibi nitelikleri olduğunu, ses dalgalarıyla nasıl aktararak dinleyene nasıl ulaştırıldığını, dinleyenin bu sesleri almasını, kısacası dilin ve bildirişmenin ses yönünü inceleyen bilimdir (Aksan 2007, 26). Türkçe eğitimi açısından bakıldığında konuşma eğitimi ve dinleme eğitimi çalışmalarıyla ses bilimin bir arada çalışmalar yapacağı söylenebilir.

4.2.5. Anlam Bilim

Anlambilim göstergenin içerik yönünü ele alır, anlamlı birimleri, öz içerikleri ve dizge içindeki konumları bakımından olduğu gibi tümcedeki bağıntıları yönünden inceler (Vardar 1999, 10). Bir başka tanıma göre ise anlambilim sözdizimdeki kullanımdan ayrı olarak sözcük anlamlarıyla ilgilendiği gibi, sözcük dışındaki yani aynı tümcenin sözlüksel birimlerin bir arada kullanılmasından doğan tümce düzeyindeki anlamla da uğraşır (Günay 2004, 195). Dil becerilerinin tamamının bir anlam çerçevesinde oluşmayı amaçladığı düşünülürse anlambilimsel araştırmalarla Türkçe eğitimine yararlar sağlanacağı söylenebilir. Gerek sözcük düzeyinde gerekse tümce düzeyindeki anlambilim çalışmaları Türkçe eğitimi çerçevesinde yapıldığı takdirde, eğitim öğretim sürecindeki anlamlandırma uğraşları yeni boyutlar kazanacaktır.

4.2.6. Söz Dizimi

Tümce kurulması için bir yandan diziliş ilişkileri, öte yandan biçimbilimsel ilişkiler olmak üzere iki alanda kural söz konusudur. Tümcelerin kurulmasını belirleyen bu kurallar bütününe sözdizim denir (Huber 2008, 218). Dil kullanımını daha bilinçli bir hâle getiren dil bilgisi öğretimi, söz diziminin bulgularından beslenmektedir. Bu yolla dil kullanımı daha düzenli bir hâl almaktadır.

4.3. Yazınbilim

Menteşe (2008), "Edebiyat Nedir?" başlıklı yazısına şöyle başlıyor:

Hepimiz edebiyatın ne olduğunu biliriz; ancak edebiyatın her türünü kapsayacak bir tanım bulabilir miyiz veya böylesi bir tanım var mıdır? Edebiyatın ne olduğunu kapsamlı bir şekilde ifade ettiğini düşündüğümüz her tanımın karşısına onun sınırlarını zorlayan bir edebiyat yapısı mutlaka çıkacaktır.

Sartre da kitabına, "Edebiyat Nedir?" diye bir başlık koyar; fakat doğrudan bir edebiyat tanımı yapmaz (Sartre 1995). Dolayısıyla yazının tanımlanmasının çok zor bir uğraş olduğu söylenebilir. Belki hayal, gerçeklik, güzellik, dil gibi kavramların edebiyatı çağrıştırdığını vurgulayabiliriz.

Yazınbilim ise, tanımlanması çok güç olan yazınsal yapıtları inceleyen, yazınsal kuramları değerlendiren bir bilim dalı olarak tanımlanabilir.

Yazınbilim, özellikle çocuk edebiyatının gelişimine katkılar sunabilir. Görece yeni gelişen bir alan olarak çocuk edebiyatı, araştırmalara gereksinim duymaktadır. Çocuk edebiyatının kuramsal temelleri, onu inceleme yöntemleri ve ilkeleri, değerlendirmeler çocuk edebiyatının ve

Turkish Studies

çocuk edebiyatını materyal olarak kullanan Türkçe eğitiminin gelişimini sağlayacaktır. Çocuk edebiyatı dışında okuma ve dinleme etkinliklerinin çoğu kez yazınsal değer taşıyan metinler üzerinden yapıldığı bir gerçektir. Bu nedenle denebilir ki Türkçe eğitimi okuma ve dinleme etkinlikleri aracılığıyla öğrencilerde yazınsal bir zevk oluşturulmasını da amaçlamaktadır. Yazınbilimsel araştırmalar, bu açıdan Türkçe eğitimine bilgiler verebilir.

4.4. Sosyoloji

Sosyoloji, herhangi bir toplumun komple 'yapı'sını inceleyen, bunu yaparken de toplumsal kurumlardaki işleyiş ve değişimlerden hareket eden bir bilimdir. Yani sosyoloji olması gerekenden değil, olandan hareket eder. Böyle bir yönelimle sosyoloji; -devletin, toplumun, grupların, ailenin ve bireyin (toplumsal olan her nerede ise)- tüm toplumsal ilişki biçimlerinin incelenmesi, analiz edilmesi ve sorunlara çözümler üretilmesi çabasını içermektedir (Hız ve Durdu 2004, 12).

Öğrencilerin dil becerileri ile onların toplumsal hayatı arasındaki ilişkinin incelenmesi, Türkçe eğitimi ile sosyolojinin kesişme noktasında yer alır. Bu bağlamda denebilir ki, dil becerilerinin gelişmesinin anlaşılması, toplumsal hayattan yalıtılmış bir biçimde ele alınamaz. Sosyolojinin bulguları, Türkçe eğitiminin geliştirmeyi amaçladığı dil becerilerinin nasıllığını içermektedir.

4.5. Psikoloji

Ünlü (2001, 3), değişik psikoloji tanımlarını şöyle sıralamaktadır:

- Psikoloji, insan ve hayvan davranışlarını inceleyen bir bilim dalıdır.
- Psikoloji canlı varlıkların duyuş, düşünüş ve davranışlarını inceleyen bir bilimdir.
- Psikoloji insan davranışlarını anlamak amacıyla insana özgü zihinsel süreçlerin ve bellek yapılarının bilimsel analizidir.

Yukarıdaki tanımlardan da anlaşılacağı gibi psikoloji, insan davranışlarını tanımlamayı, anlamayı, açıklamayı ve önceden kestirebilmeyi amaçlar. Türkçe eğitiminde de öğrencilerin psikolojik durumları, onların öğrenmelerinde birincil etkenlerdendir. Sosyoloji ile Türkçe eğitimi arasındaki ilişkide olduğu gibi, dil becerilerinin geliştirilmesinde psikolojik bazı engeller veya destekleyiciler olabilir. Bunların bilinmesi, Türkçe eğitiminin bu bilgilere göre biçimlenmesini gerektirecektir. Ayrıca Türkçe eğitiminde sadece öğrencilerin psikolojik durumu değil, öğretmenlerin de psikolojik durumu araştırmalara dâhil edilebilir.

4.6. Tarih

Akyüz (2011, 1), *Türk Eğitim Tarihi* adlı kitapta, eğitim tarihi araştırmasının amacını şöyle açıklamaktadır:

Türk eğitim tarihinin amacı, en eski tarihlerden günümüze kadar Türk milletinin ürettiği, benimsediği, geliştirdiği eğitim ve öğretimle ilgili düşünceleri, kurumları, uygulamaları ortaya koymak, insan yetiştirme düzenini ve nasıl bir insan tipi yetiştirilmeye çalışıldığını araştırmak, Türk toplumunun mutluluğu ve mutsuzluğu ile eğitim ve öğretimlerinin ilişkisini araştırmak, bugünkü eğitim sorunlarımızı en iyi biçimde çözebilmek için geçmişten birtakım dersler çıkarılıp çıkarılamayacağını tartışmaktır.

Akyüz'ün Türk eğitim tarihine yönelik belirlediği amaçlar, Türkçe eğitiminin tarihine yönelik amaçlarla özdeşleştirilebilir. Böylelikle tarih bilimiyle Türkçe eğitimi kesişmiş olmaktadır. Türkçe eğitiminin tarihini araştırmak, eğitim politikacılarına, program hazırlayıcılara ve öğretmenlere çok önemli bilgiler sunacaktır. Türkçe eğitiminin daha çağdaş bir yapı sergilemesi için, tarihten beslenmesi yararlı olabilir.

4.7. Tıp

Tıp yerine “sağlık bilimleri” kavramı da kullanılabilir. Sağlık bilimlerinin amacı insanın uzun ömürlü, sağlıklı, huzurlu ve mutlu yaşatmaya yöneliktir (Çakmaklı 1999, 6). Sağlık bilimleri insan sağlığının sürdürülmesine veya bozulan sağlığın yeniden sağaltılmasına uğraşmaktadır. Bu amaçla birçok çalışmalar yapılmaktadır.

Dil becerilerinin gelişimi, sağlıkla doğrudan ilişkilidir. Bu ilişki öncelikle dil-beyin ilişkisinden kaynaklanır. “Dil-beyin ilişkisi, bu konunun içine giren oldukça fazla sayıda ögenin birlikte incelenmesiyle aydınlatılabilir. Bu öğeleri sıraladığımızda karşımıza şöyle bir tablo çıkmaktadır: konuşma merkezleri, sağ ve sol yarım kürelerin işlevleri, dilin doğuşu-türeyişi, dilin işleyişi, kompozisyon yazımı, düşünce üretimi, el baskınlığı, yabancı dil öğretimi, dil bozuklukları, uyku-uyanıklık durumu (Ergenç 1994, 37; aktaran: Onan 2011).

Dil becerilerinin edinimi, geliştirilmesi beyindeki işleyişle doğrudan ilişkilidir. Sözelimi anlama becerilerinin veya anlatma becerilerinin gelişmesi için beyin ilgili bölümlerinin sağlıklı olması gerekmektedir. Eğer söz konusu bölümlerin işleyişi farklılıklar taşıyorsa, o öğrencilere nasıl bir eğitim verileceği üzerinde durulması gereken bir konudur. Beyin dışında diğer bazı organların da sağlıklı bir işleyişe sahip olması gerekir. Konuşma için dil, dudak, boğaz, ses telleri vb.; dinleme için kulak; okuma için göz, kaslar; yazma için göz, parmak, kaslar vb. gibi organların işleyiş kurallarının bilinmesi, eğitim ortamlarında karşılaşılan sorunları asgariye indirebilir. Bu nedenle Türkçe eğitiminin tıbbın bu alandaki çalışmalarından yararlanması gerekmektedir.

4.8. Kişisel Gelişim

Yetişkin kimliğine sahip birey olma yolunda kişinin sahip olduğu potansiyelini, yeteneklerini ve kaynaklarını etkili biçimde kullanarak yaşam boyu gelişmesi (Özdemir Yaylacı 2012, 618) olarak tanımlanan kişisel gelişim, popülerliğini günden güne artırmaktadır. Bu alanda yazılan kitaplar, verilen konferanslar ilgiyle karşılanmaktadır.

Kişisel gelişimin bazı alt alanlarının Türkçe eğitiminin beklentileriyle örtüştüğü söylenebilir. Kimi yanlarıyla kişisel gelişim, Türkçe eğitiminin hedeflediği işlevsel iletişimin örneklerini sunmaktadır.

4.8.1. İkna

İkna, diğer kişi veya kişilerin davranışlarını etkileme eylemidir (Orhanoğlu 2009, 50). İnsanlar birbirleriyle kurdukları ilişkilerde, çoğu zaman birbirlerini etkilemeye, birbirlerinin kanaatini değiştirmeye çalışırlar. Siyasilerin, reklamcılarının en önemli amacı kitleleri ikna etmektir. İletişimin türüne göre ikna, vazgeçilmez bir unsurdur. Çoğu zaman ikna yeteneği kuvvetli kişiler, başarılı bir iletişimci olarak anılırlar. Bu açıdan ikna yeteneğine yönelik düşünceler ve uygulamalar, kişisel gelişim çalışmalarında sıklıkla işlenmektedir. Türkçe eğitimi açısından bakıldığında, iknanın konuşma etkinliklerinin önemli bir parçası olduğu söylenebilir. Konuşma eğitimi sonrasında bireylerin başarılı bir iletişim kurması beklenir. Bu başarının ölçütlerinden biri de ikna yeteneğidir. Bu açıdan kişisel gelişimdeki ikna çalışmaları Türkçe eğitimine ışık tutabilir.

4.8.2. Etkili İletişim

Etkili iletişim becerileri, öğretmenin mesleki ve kişisel özellikleri açısından önemli bir yere sahiptir. Çünkü öğrenme süreci en genel anlamda bir iletişim sürecidir. Bu süreçte, mesaj alışverişinin anlamlı olması, öğretmenin yeterlikleri ile ilgilidir (Baykara Pehlivan, 2005, 17). Bu açıdan Türkçe öğretmenlerinin yetiştirilmesinde etkili iletişim becerilerinin kazandırılmasının önemi ortaya çıkmaktadır.

Öğretmenlerin etkili iletişim becerilerine sahip olması bir gerekliliktir. Bununla birlikte, öğrencilerin de böyle bir beceriye sahip olması amaçlanmaktadır. Son yıllarda özellikle konuşma eğitiminde etkili iletişim becerilerinin bulgularından yararlandığı gözleniyor. Fakat iletişimin çift kanallı bir sistem olduğu düşünülürse dinlemenin de etkili olması için yapılması gerekenler üzerinde durulmalıdır. Aynı zamanda, bir iletişim süreci olarak okuma ve yazma da böyle incelemelere tabi tutulabilir.

4.8.3. Yapay Zekâ

Yapay zekâ, insanın düşünme yapısını anlamak ve bunun benzerini ortaya çıkaracak bilgisayar işlemlerini geliştirmeye çalışmak olarak tanımlanabilir (Uygunoğlu ve Yurtcu 2006, 61). Bir başka tanıma göre yapay zekâ insan tarafından yapıldığında zekâ olarak adlandırılan davranışların (akıllı davranışların) makine tarafından da yapılmasıdır. Yapay zekânın insan aklının nasıl çalıştığını gösteren bir kuram olduğu söylenebilir (Tektaş, Akbaş ve Topuz 2012, 1).

İnsanın düşünme yapısına benzer bilgisayar işlemleri geliştirmek, Türkçe eğitiminin amaçlarıyla bağdaşmaz; ancak insanın düşünme yapısının ortaya koyulması Türkçe eğitimiyle doğrudan ilişkilidir. Çünkü dil eğitimi, bir anlamda düşünme eğitimidir. Düşünme üzerine düşünmek, düşünmemizi yönlendirmek kullandığımız dili de geliştirecektir. Bu açıdan yapay zekânın bulgularından, Türkçe eğitiminde önce düşünme, ardından da dil becerilerini geliştirmek için yararlanılabilir.

4.8.4. Duygusal Zekâ

Duygusal zekâ, kişinin kendisinin ve başkalarının duygularını gözleme yeteneğini, onları ayırt edebilmeyi ve bu bilgiyi düşünce ve davranışlarına rehber olarak kullanabilmeyi içermektedir (Çakar ve Arbak 2004, 25). Mutlu olabilmek için kişinin kendinin ve başkalarının duygularını fark etmesi, davranışlarını buna göre şekillendirmesi gerekmektedir.

Kişinin duygusal zekâyı kullanmasının ortamlarından birisi, Türkçe eğitiminin gerçekleştirildiği sınıflar olabilir. Dil, toplumsal ortamdan yalıtılmış bir biçimde öğretilmez. Kişinin kendinin ve başkalarının duygularını anlamadan giriştiği dilsel etkinlikler, bir anlamda eksik ve yavan kalacak; başarılı bir iletişim gerçekleşemeyecektir. Bu nedenle duygusal zekâ teknikleri, Türkçe eğitimine katkı sunabilir.

4.8.5. NLP

NLP yani sinir dilsel programlama veya beyin dilsel programlama, “Bir insanı kusursuz yapan nedir?” ve “Bu kusursuzluğu sağlayan etkenleri nasıl başkalarına da öğretebiliriz?” sorularına cevap arayan dilbilimci John Grinder ve matematik öğrencisi Richard Bandler’in çalışmaları sonucunda ortaya çıkmıştır. NLP’ye göre kusursuzu açıklamak olanaklıdır. Kusursuz eylem ve deneyimlerin yapısı modellenmesi ve bu modellemenin diğer kişilere öğretilmesi NLP’nin temelini oluşturur (Tepiroğlu 2007, 3). Böylece kişi hem başkalarının hem de kendisinin deneyimlerini modelleyebilecektir. Türkçe eğitimi açısından özellikle öğretmen yetiştirmede NLP tekniğinden faydalanılabileceği düşünülmektedir. Öğretmen adayları, gerek başarılı öğretmen deneyimlerini gerek kendi deneyimlerini modelleyerek; daha başarılı bir öğretmen olma yolunda ilerleyebilirler.

5. Sonuç ve Öneriler

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/3, Summer, 2012

Günümüzde bilimsel disiplinler için disiplinler arası bir gereklilik olduğunun savunulduğu ve Türkçe eğitiminin disiplinler arası niteliğinin açıklanmaya çalışıldığı bu çalışmada ulaşılan sonuçlar ve bazı öneriler şöyle dile getirilebilir:

- Bir disiplin olarak Türkçe eğitiminin çalışma alanları şöyle sıralanmıştır: okuma eğitimi, konuşma eğitimi, yazma eğitimi, dinleme eğitimi, dil bilgisi öğretimi, ilköğretim ve yazma öğretimi, çocuk edebiyatı, Türkçe öğretmeni yetiştirme ve Türkçe eğitiminin tarihi.
- Türkçe eğitiminin ilişkili olduğu disiplinler şu başlıklar altında değerlendirilmiştir: eğitim bilimleri, dilbilim, yazınbilim, sosyoloji, psikoloji, tarih ve tıp.
- Her ne kadar bilimsel bir disiplin olmasa da üzerine bilimsel araştırmalar yapılan kişisel gelişimin de Türkçe eğitimiyle kuracağı olası ilişki çalışmada irdelenmiştir.
- İncelenen bilimsel disiplinlerin, Türkçe eğitime birçok katkı sunabileceği saptanmıştır.
- Türkçe eğitime yönelik zaten disiplinler arası çalışmalar yapılmaktadır; ancak yukarıda değinilen olası araştırma konuları, bu çalışmaların daha da zenginleştirilebileceğini ortaya koymaktadır.
- Türkçe eğitiminin disiplinler arası niteliği Türkçe eğitimi kendine uğraş seçen bilim kişilerinin geniş bir ilgi alanı içinde yetişmelerini zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle özellikle Türkçe eğitime yönelik açılan yüksek lisans ve doktora programlarında öğrencilerin başka programlardan seçmeli ders alması ve bu derslerin Türkçe eğitimiyle ilişkisinin kurulması yerinde olabilir.
- Kişi, kendini ne denli iyi yetiştirdiğini düşünürse düşünsün, onun bütün alanlar hakkında bilgi sahibi olması, bilgi sahibi olsa bile bilimsel araştırmalar yapması olanaklı olmayabilir. Bu durum Türkçe eğitimcileri için de geçerlidir. Bu nedenle Türkçe eğitiminin sorunlarını çözmek amacıyla gerçekleştirilecek disiplinler arası araştırmalarda başka disiplinlerdeki bilim kişileriyle ortak çalışmalar yürütülmelidir.
- Bu çalışmada çok genel hatlarıyla açıklanmaya çalışılan Türkçe eğitiminin disiplinler arası niteliği, daha da derinleştirilebilir. Bu amaçla bilimsel dergilerde Türkçe eğitiminin disiplinler arası niteliğini konu edinen özel sayılar çıkarılabilir veya Türkçe eğitime yönelik düzenlenen toplantılarda bu konu bir alt başlık olarak araştırmacıların ilgisine sunulabilir.

KAYNAKÇA

- AKSAN, Doğan (2007). **Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim**, Ankara: TDK.
- AKYÜZ, Yahya (2011). **Türk Eğitim Tarihi M.Ö. 1000-M.S. 2011**, Ankara: Pegem Akademi.
- BAYKARA PEHLİVAN, Kevser (2005). “Öğretmen Adaylarının İletişim Becerisi Algıları Üzerine Bir Çalışma”, **İlköğretim-Online Dergisi**, S: 4/2, s. 17-23.
- BİNBAŞIOĞLU, Cavit (1992). **Eğitim Psikolojisi**, Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Şener-ÇAKMAK KILIÇ, Ebru-KGÜN, Özcan Erkan-KARADENİZ, Şirin-DEMİREL Funda (2011). **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, Ankara: Pegem Akademi.
- ÇAKAR, Ulaş ve ARBAK, Yasemin (2004). “Modern Yaklaşımlar Işığında Değişen Duygu-Zekâ İlişkisi ve Duygusal Zekâ”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S: 6/3, s.23-48.
- ÇAKMAKLI, Kemal (1999). **Çocuklara Söz Dinletebilme Sanatı ve Yönlendirme Teknikleri**, İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi.

- ÇEÇEN, Mehmet Akif (2011). “Yazma Eğitimi Açısından Metin Bilgisi”, (Editör: Murat Özbay), **Yazma Eğitimi**, Pegem Akademi: Ankara, s.127-144.
- DEMİR, Ömer (2009). **Bilim Felsefesi**, Ankara: Vadi Yayınları.
- DEMİREL, Özcan (1999). **İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi**, İstanbul: MEB Basımevi.
- ERGENÇ, İclal (1994). “Beyindeki Dil”, **Bilim ve Teknik Dergisi**, Ankara: Tübitak Yayınları. S: 314.
- ERKUŞ, Adnan (2011). **Davranış Bilimleri İçin Bilimsel Araştırma Süreci**, Ankara: Seçkin.
- GÜNAY, Doğan (2004). **Dil ve İletişim**, İstanbul: Multilingual.
- HARRİS, A. J. ve SİPAY, E. R. (1981). **How to Increase Reading Ability: A Guide to Developmental & Remedial Methods**. (7th Edition). London: Longman.
- HEPKON, Zeliha (2006). “İletişim Bilimleri ve Kültürel Çalışmalar: Bir Disiplinin Sınırları Sorularımızın Sınırlarını Kapsayabilecek mi?”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S: 9, s.19-27.
- HIZ, Koşar ve DURDU, Zafer (2004). “Türkiye’de Sosyolojinin Kimliği”, **Sosyoloji Dergisi**, S: 12-13, s. 1-14.
- KAN, Adnan (2009). “Ölçmenin Temel Kavramları”, (Editör: Hakan Atılgan), **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme**, Ankara: Anı Yayıncılık. s.1-22.
- KANATLI, Faik (1998). **Dilbilimsel Gerekçeleştirme Çözümlemesi –Almanca ve Türkçe Boşanma Metinleri Bağlamında Gerekçeleştirme ve Belirleyenleri-**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi.
- KANATLI, Faik ve ÇEKİCİ, Yunus Emre. “Nermi Uygur Penceresinden Okuma Sorunsalına Felsefi Bir Yaklaşım”, 11. Uluslar arası Dil, Yazın Deyişbilim Sempozyumu, 13-14 Ekim 2011, Sakarya.
- KARAHAN, Leyla (2009). “Dil Bilgisi Öğretiminde Bütün-Parça İlişkisinin Önemi”, **Turkish Studies**, S: 4/8, s.23-30.
- KARASAR, Niyazi (2011). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, Ankara: Nobel.
- KAVCAR, Cahit (2002). “Cumhuriyet Döneminde Dal Öğretmeni Yetiştirme”, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, S: 35/1-2, s.1-14.
- KAVCAR, Cahit-OĞUZKAN, Ferhat-SEVER, Sedat (2005). **Türkçe Öğretimi Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin**, Ankara: Engin Yayınevi.
- MENTEŞE, Oya Batum (2008). “Edebiyat Nedir?”, **Littera Edebiyat Yazıları**, S:22, s.49-56.
- ONAN, Bilginer (2011). **Anlama Sürecinde Türkçenin Yapısal İşlevleri**, Ankara: Nobel.
- ORHANOĞLU, Yasemin (2009). **Kişilerarası İletişimde İknanın Gücü: Dilbilimsel Bir Yaklaşım**, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- ÖZÇELİK, Durmuş Ali (2010). **Okullarda Ölçme ve Değerlendirme Öğretmen El Kitabı**, Ankara: Pegem Akademi.
- ÖZDEMİR, Nebi (2011). “Edebiyat ve Ekonomi Kültürel Ekonomik Bir Alan Olarak Edebiyat”, **Milli Folklor Dergisi**, S: 91, s.101-114.

- ÖZDEMİR YAYLACI, Gaye (2012). **Kişisel Gelişim ve Kurumsal Diyalog Yönetiminde ‘İletişim Eğitimi’nin Rolü**. <http://cim.anadolu.edu.tr/pdf/2004/1130848903.pdf> (Erişim Tarihi:17 Temmuz 2012).
- SAHRANÇ, Ümit (2008). “Öğrenme Psikolojisi ile İlgili Temel Kavramlar”, (Editör: İbrahim Yıldırım), **Eğitim Psikolojisi**, Ankara: Anı Yayıncılık. s.293-322.
- SARTRE, Jean-Paul (1995). **Edebiyat Nedir?**, Çev: Bertan Onaran, İstanbul: Payel.
- SEVER, Sedat (2007). “Çocuk Edebiyatı Öğretimi Nasıl Olmalıdır?” (Editör: Sedat Sever), **II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu**, 04-06 Ekim 2006, Ankara. s. 41-56.
- ŞAHBAZ, Namık Kemal (2009). **Türkiye’de İlkokuma ve Yazma Öğretiminin Tarihsel Gelişimi-I Tanzimat’tan Cumhuriyet’in İlk Yıllarına Kadar (1839-1928)**, Ankara: MEB.
- TEKTAŞ, Mehmet-AKBAŞ, Ahmet-TOPUZ, Vedat (2012). **Yapay Zeka Tekniklerinin Trafik Kontrolünde Kullanılması Üzerine Bir İnceleme**. <http://www.trafik.gov.tr/icerik/bildiriler/pdf/C4-7.pdf> (Erişim Tarihi: 17 Temmuz 2012).
- TEMİZYÜREK, Fahri-ERDEM, İlhan-TEMİZKAN, Mehmet (2011). **Konuşma Eğitimi Sözlü Anlatım**, Ankara: Pegem Akademi.
- TINKER, M. A. ve MCCULLOUGH, C. M. (1968). **Teaching Elementary Reading**. (Third Edition). New York: Appleton-Century-Crofts.
- TURGUT, Fuat ve BAYKUL, Yaşar (2010). **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme**, Ankara: Pegem Akademi.
- ULAĞLI, Serhat (2006). **İmgebilim “Öteki”nin Bilimine Giriş**, Ankara: Sinemis.
- ULUSOY, Gündüz (2007). “Disiplinler Arası Araştırma ve Eğitim”, (Editör: Coşkun Can Aktan), **Değişim Çağında Yüksek Öğretim, Global Trendler – Paradigmatik Yönelimler**, İzmir: Yaşar Üniversitesi, s. 389-398.
- UYGUNOĞLU, Tayfun ve YURTCU, Şaban (2006). “Yapay Zekâ Tekniklerinin İnşaat Mühendisliği Problemlerinde Kullanımı”, **Yapı Teknolojileri Elektronik Dergisi**, S:1, s. 61-70.
- ÜNLÜ, Sezen (2001). **Psikoloji**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- VARDAR, Berke (1999). “Berke Vardar ile “Anlambilim” Üstüne Konuşma”, **Anlambilim**, İstanbul: Multilingual.
- YAŞAR, Metin (2010). Ölçme ve Değerlendirmenin Önemi, (Editör: Salih Tekindal), **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme**, Ankara: Pegem Akademi. s. 1-8.
- YILDIRIM, Ali ve ŞİMŞEK, Hasan (2008). **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Ankara: Seçkin.
- YILDIRIM, Cemal (2010). **Bilim Felsefesi**. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- YILDIZ, Ahmet (2000). “Okumak, Bir Eğitim İşidir...”, (Editör: Orhan Tüleylioğlu), **Okumak mı, O da Ne?**, İstanbul: Cumhuriyet Kitapları. S. 107-108.
- YURTAL, Filiz (2008). Eğitim Psikolojisinin Kapsamı, (Editör: İbrahim Yıldırım), **Eğitim Psikolojisi**, Ankara: Anı Yayıncılık. s.1-16.